

Jana Chrtová: Mehrsprachige Kommunikation in einer Gesundheitseinrichtung im tschechisch-österreichischen Grenzgebiet. Kommunikationsproblematik im Landeskrankenhaus Gmünd. ÚGS FF UK Praha, 2012, 103 stran + přílohy, bez CD

Posudek diplomové práce

Diplomová práce Jany Chrtové se věnuje relevantnímu a společensky užitečnému výzkumu komunikace v doméně zdravotnictví v česko-rakouském pohraničí. Jedná se o sondu v jednom zdravotnickém zařízení, zasazenou ovšem do širších kontextů problému mnohojazyčnosti se sociokulturními a socioekonomickými souvislostmi. Je potřeba ocenit úsilí, které autorka věnovala sběru dat, jenž úspěšnost a výpovědní hodnotu výzkumu od samého začátku podmiňoval a současně též limitoval. Je zřejmé, jak složité mohou pokusy o empiricky hodnotné sociálněvědné výzkumy být.

Práce je členěna přehledně na konceptuální část s diskusí o teoretických základech výzkumu a část empirickou, která zahrnuje metodologii sběru dat a jejich vyhodnocení. Zastřešení obou těchto pilířů lze spatřovat ve shrnutí celého výzkumu. Myslím, že na tomto místě není nutno se podrobněji věnovat obsahům jednotlivých kapitol; spíše se zaměřím na několik konkrétních okruhů a opatřím je komentáři.

Z formálního hlediska čtenáře zarazí způsob odkazování na sekundární literaturu, jde-li o takřkajíc „zdvojené“ citace jednoho autora pořizované z děl autora jiného. Těch je v diplomové práci až příliš mnoho (např. jen na str. 15 je jich pět!). V zásadě je vždy záhodno snažit se o to, aby takovýchto nepůvodních citací autora A přebíraných z děl autora B bylo co nejméně. Pokud již ale není zbylí a opravdový autorský doklad dohledat nelze, pak se odkazuje na skutečného autora konkrétního tvrzení v závorce. Autorčin styl – a to nejen na str. 15 – vytváří dojem skoro až samostatných vět. Stejně tak nestandardní je odkaz např. na str. 14 ve věci definice jazykového plánování: Internetový zdroj tu je naprosto zbytečný, pokud autorka běžně pracuje s díly Coopera (1989) či Kaplana a Baldaufa (1997). Stejně tak zbytečný je odkaz na Coopera skrz Kaplana/Baldaufa na str. 18. A je-li řeč o formálních hlediscích, nejsou v pořádku ani některé bibliografické údaje v seznamu literatury na str. 100 – 102. Proč je z Cooperovy knihy o jazykovém plánování vybrána jen kapitola o plánování korpusovém? (Způsob záznamu navíc dělá dojem, že se jedná o stať ve sborníku). Kde je dohledatelná položka Dovalil 2012, proč má 28 stran? Jak je to myšleno? Sborník „Grundlagen der Sprachkultur“ má určité vydavatele, stejně

jako svazek „Language Management in Contact Situations“ atd. Práci s prameny lze tedy v mnoha ohledech sotva hodnotit jako zdařilou.

Z jazykového hlediska však čtenář získá dojem o něco lepší. Je patrné, že autorka má již určitou zkušenost s obsahovým formulováním odborných textů v němčině. Překlepů je přijatelně málo. V této souvislosti přesto pár poznámek – jednoduchý management je v originálních anglických textech označován přece termínem „simple management“, nikoli „easy management“ (klíčová slova). Vyloženě zavádějící je autorčino užívání německého termínu „Grammatikalisierung“ jako překladu anglického výrazu „grammatication“ (str. 27 i jinde). Co znamená pojem *grammatikalizace*, a co je míněno anglickým *grammatication*? Ne zcela obratné je užívání zpodstatnělého infinitivu „Das Konzipieren“. Místo „Datengewinnung“ by se zřejmě hodilo lépe „Datenerhebung“. Případový problém (str. 31) také těžko překládat jako „Vorkommnisproblem“. Rysy organizovaného managementu mohly být bez problémů shrnuty v němčině (str. 36). Místo „level“ (str. 37 i jinde) mohla autorka zůstat u výrazu „Ebene“.

Z obsahového hlediska je práce na několika místech ne zcela koherentní. Jako zbytečné se třeba jeví strukturně pojaté poznámky k česko-německému jazykovému kontaktu. Také u historického přehledu mohlo ohnisko zůstat ve (2. polovině) 20. století. Záběr teoretické diskuse o jazykovém plánování je vzhledem k empirické části, v níž autorka teorii aplikovala, až příliš široký. Některé pasáže – např. model jazykového plánování E. Haugena – v aplikaci nejsou využity a dělají dojem „diskuse pro diskusi“. Jde-li o členění jazykového plánování podle Coopera, třídí jej autorka do typů (str. 23 a následující). Nebylo by vhodnější mluvit o předmětu? Jazykověplánovací aktivity zůstávají principiálně stejné, zaměřují se ale na různé předměty – posílení statusu jazyka, provedení změn ve struktuře jazyka nebo ovlivnění rozhodovacích procesů o volbě cizích jazyků a jejich výuky. (Čtvrtý předmět někteří autoři spatřují v prestiži jazyka, kterou lze také plánovat). V metodologické pasáži o kvalitativním výzkumu mohlo být využito standardní dílo Lamnek, Siegfried (2010): *Qualitative Sozialforschung*. Beltz: Weinheim (5. vydání).

Ne zcela obratné je v podstatě zdvojené (či až ztrojené) shrnutí závěrů výzkumu. Jde-li o na závěr o práci s daty, vybral bych oblast socioekonomického resp. sociokulturního managementu. Ten autorka interpretuje v zásadě z hlediska interkulturní pragmatiky (např. potenciální problémy Turků ve zkoumaném zdravotnickém zařízení např. ve vazbě na zdvořilé vystupování zdravotníků). Větší relevanci ale vykazuje výklad jiný: Pokud je řeč o poptávce po

znalostech češtiny na rakouské straně resp. po znalostech němčiny u českých zdravotníků v Gmündu, tak měl být tento problém poptávky a nabídky v interview zohledněn podrobně také. Na jaké ekonomické bázi funguje nabídka kurzů češtiny pro rakouské zájemce? Jak konkrétně se vyplácí zdravotnickému zařízení zaměstnávat rodilé mluvčí češtiny se znalostí němčiny? Lze za uplynulá léta vysledovat ekonomický efekt této praxe?

Práci navzdory kritickým poznámkám, které jsou míněny jako body do diskuse, doporučuji k obhajobě. Jako hodnocení navrhuji „dobře“ nebo „velmi dobře“, a to v závislosti na průběhu obhajoby.

Ve Freiburgu im Breisgau 27. ledna 2013

Vít Dovalil, Ph.D.